
Protokoll

For møte i hovedkomiteen

Dato: 28. februar 2020, kl. 09.00-16.00

Sted: Folkehelseinstituttet, Hovedbygget, Lindern, Oslo

Møteleder: Jan Alexander

Deltakere

Fra hovedkomiteen: Jan Alexander (leder), Gro-Ingunn Hemre (nestleder mat), Vigdis Vandvik (nestleder miljø), Merete Hofshagen, Inger-Lise Steffensen (sak 5-13), Ellen Bruzell, Trine Husøy, Johanna Bodin, Andrew Janczak (stedfortreder for Angelica Agdestein), Gaute Velle, Tor A. Strand, Åshild Krogdahl, Asbjørn Magne Nilsen, Helle Katrine Knutsen, Taran Skjerdal, Yngvild Wasteson, Edel O. Elvevoll, Trine Husøy.

Forfall: Merethe Aasmo Finne, Dag Olav Hessen, Angelica Agdestein, Trond Rafoss

Fra Mattilsynet: Monica Andreassen (sak 1-4)

Fra Miljødirektoratet: Janne Øvrebø Bohnhorst (Skype)

Fra VKMs faggruppe for GMO: Nur Duale (sak 1-3)

Fra prosjektgruppen nytte risiko fisk: Maarten Nauta, DTU (sak 8)

Fra sekretariatet: Cecilie Rolstad Denby (direktør), Dean Basic (sak 1-3), Nana Yaa Boahene (sak 4), Ingrid M. Høie, Martin Malmstrøm, Gro Mathisen (sak 8-13), Ville Erling Sipinen, Elin Thingnæs Lid (ref.)

1. Velkommen, habilitet og godtgjøring

Jan Alexander ønsket velkommen til møtet. Merete Hofshagen meldte seg inhabil i sak 8 om nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold. Hofshagen forlot rommet mens hovedkomiteen vurderte hennes ønske om å være til stede under deler av sak 8 når prosjektgrupped medlem Maarten Nauta presenterer metodikk for nytte- og risikovurderinger generelt og i prosjektet spesielt. Presentasjonen er av faglig interesse også utenom dette prosjektet og hovedkomiteen besluttet at Hofshagen kunne være til stede under presentasjonen for deretter å forlate rommet når sak 8 ville gå over i spørsmål, diskusjon og

orientering om prosjektarbeidet. Ingen øvrige momenter ble meldt inn av møtedeltakerne til spørsmål om habilitet i dagens møte.

2. Godkjenning av møteinnkalling og dagsorden

Møteinnkalling og dagsorden ble godkjent uten endringer. Protokollen fra forrige møte er godkjent av hovedkomiteen.

3. CRISPR og andre genomredigeringsteknikker – implikasjoner for risikovurdering

På møtet presenterte faglig leder for prosjektet, Johanna Bodin, status for prosjektet og orienterte om det pågående arbeidet i delprosjekt 5. Delprosjektgruppe 5 har laget et førsteutkast til kapittel 7 om helserisikovurderinger.

Kapittel 7 ble sendt ut i forkant av møtet for kommentering. Faglig leder oppsummerte innspillene fra hovedkomiteen og prosjektgruppens oppfølging av disse.

Prosjektgruppen planlegger å ferdigstille teksten i delprosjekt 5 (kapittel 7 og 8) til neste møte i hovedkomiteen. På dette møtet vil prosjektgruppen også orientere om status for miljørisikovurderinger/biodiversitet (ERA), delprosjekt 6. Hele rapporten skal etter planen godkjennes i hovedkomiteen på det siste møtet i 2020.

Hovedkomiteen takket for en oversiktlig og godt forberedt gjennomgang av arbeidet.

Vedtak: Hovedkomiteen støtter prosjektgruppens forslag til videre arbeid i delprosjekt 5.

4. Rapport om kunnskapsbehov 2020

I tråd med gjeldende strategi, utarbeider VKM annet hvert år en rapport med oversikt over kunnskapsbehov som er avdekket i risikovurderingene. På hovedkomitemøtet 06.12.2019, ble mandatet og planene for VKMs kunnskapsbehovrapport for 2020 presentert. Planen er å utarbeide en rapport som skal:

1. oppsummere kunnskapsbehov som er avdekket i VKMs risikovurderinger fra 2018 – 2019
2. peke på fremtidige, sentrale kunnskapsbehov innen VKMs fagområder, gjerne i krysningsfeltet mellom mat og miljø

Faggruppene har meldt inn kunnskapsbehov til punkt 1. Prosjektleder Nana Yaa Boahene presenterte prosjektgruppens forslag til prosess i punkt 2; for valg av hvilke fremtidige

kunnskapsbehov VKM skal fremme i rapporten. Fremtidige kunnskapsbehov kan være nye behov, behov man ser vil komme, eller «gamle behov» som fortsatt gjelder innenfor VKMs arbeid.

Hovedkomiteen diskuterte prosjektgruppens forslag til prosess i punkt 2. Hovedkomiteen konkluderte at det ikke var behov for en såkalt Delfi-undersøkelse med spørreundersøkelser i to omganger som til slutt skal ende opp med en konsensus. Hovedkomiteen ønsker at rapporten svarer på punkt 2 med et løftet blikk som fremhever de mest kritiske kunnskapsbehovene i VKMs arbeid med risikovurderinger. Hovedkomiteen ønsker at faggruppene spiller inn på bakgrunn av sine erfaringer slik at dette kan settes sammen til en felles, overordnet del. Spesifikke behov som er avdekket i punkt 1 kan sammenstilles i tabellform som vedlegg.

Miljødirektoratet og Mattilsynet mente at både en overordnet beskrivelse av kunnskapsbehov i VKMs arbeid fremover og en mer detaljert oversikt over kunnskapsbehov som har blitt avdekket i VKMs vurderinger vil være nyttig i deres arbeid. I tillegg tenker de at VKMs bruk av rapporten i ulike kanaler vil bli viktig fremover.

Vedtak: Prosjektgruppen lager kortliste-format av det som faggruppene nå har meldt inn av avdekte behov. Prosjektgruppen sørger for at prosjektene i hovedkomiteen kommer med her. Prosjektgruppen stiller følgende spm. til faggruppene og hovedkomiteen:

1. Hvilke er de mest kritiske overordnede kunnskapsbehovene faggruppen har støtt på i sine prosjekter, og som dere forventer vil bli en utfordring også i fremtidige prosjekter dersom behovene ikke dekkes? Gi 3-5 eksempler, vis til rapporter. (e.g. mangel på kostholdsdata, kjemikaliemålinger, etc.)
2. Bruk eksemplene (faggruppens publiserte vurderinger) til å beskrive hvordan kunnskapsmangelen påvirket arbeidet og resultatet. Hvilken betydning ville tilgangen på kunnskapen hatt for både arbeidet underveis, og for resultatet?
3. Hvem vil være adressaten for kunnskapsbehovet med tanke på å fylle behovet? Her tenker HK på hvem som finansierer forskningen, f.eks. NFR vs. helseforetakene, eventuelt kunnskapsinstitusjoner og departementer.

5. Strategiarbeidet i VKM

Prosjektleder Maria Gulbrandsen Asmyhr orienterte om status i arbeidet og om veien videre. Hovedkomiteen berømmet arbeidet og prosessen så langt. Tre år kan være for kort virketid for en strategi og hovedkomiteen spør det kan være bedre dersom en nyoppnevnt komite tar over en gjeldende strategi deretter og utarbeider en ny? Hovedkomiteen spilte også inn at en uke er for kort tid for høring hos institusjonene.

Vedtak: Hovedkomiteen tar orienteringen til etterretning. Prosjektgruppen tar med seg innspillene i det videre arbeidet med strategien-

6. Offentlig høring av Forskningsrådets nye strategi for 2020-2024

Forskningsrådet inviterer til innspill på høringsdokumentet for ny strategi for perioden 2020-2024 (<https://hoering.forskningsradet.no/Hoering/v2/906>).

Strategien har tre hovedmål for strategiperioden: bærekraftig utvikling, grensesprengende forskning og innovasjon og fornyelse i næringsliv og offentlig sektor. Disse speiler de tre hovedmålene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning og hovedmålene for EUs forsknings- og innovasjonssatsing Horisont Europa.

Strategien angir også retning for Forskningsrådets arbeid innenfor fem prioriterte strategiske områder, som speiler de fem langsiktige prioriteringene fastsatt i Regjeringens Langtidsplan for Forskning og høyere utdanning. Strategien angir retning for Forskningsrådets investeringer innen temaene hav, grønt skifte, helse og velferd, teknologi og digitalisering og samholdighet og globalisering.

Den overordnede målstrukturen for strategien ligger relativt fast. I denne høringen ønsker Forskningsrådet fortrinnsvis kommentarer på strategiens delmål. Fristen for høringsinnspill er 18. mars 2020.

VKMs ledelse har besluttet at VKM skal delta i høringen av Forskningsrådets nye strategi, og ønsker synspunkter fra hovedkomiteen på tematikk som er viktig å løfte fram. Hovedkomiteen diskuterte aktuelle tema og innretning for VKMs høringsinnspill.

Vedtak: Sekretariatet tar med seg hovedkomiteens kommentarer i det videre arbeidet med VKMs høringsinnspill. Sekretariatet undersøker tekniske muligheter i høringstemplatet for at hovedkomiteens medlemmer undertegner innspillet.

7. Nytt fra Miljødirektoratet

Miljødirektoratet ved Janne Øvrebø Bohnhorst orienterte om Miljødirektoratets strategi for 2020-2025. Prosessen har foregått i toppledelsen og fagforeningene og har vært en annen prosess enn bak forrige strategi. Noe er nytt, og noe er videreføring fra forrige strategi. Strategien sier ikke noe om de ulike fagområdene som favner bredt, men mer om retning og måten direktoratet jobber på for å nå målene.

«Rent og rikt miljø» er videreføring av visjonen, det samme er verdiene «kunnskapsbasert, framtidsrettet og tydelig». VKM en viktig brikke i Miljødirektoratets strategi som bidrar til at direktoratet kan nå sine satsningsområder. Miljødirektoratet arbeider tverrsektorielt, derfor har strategien fokus på disse overlappene feltene og på tverrfaglighet. Strategien innehar fem satsningsområder:

1. Best på miljøkunnskap
2. Mer på tvers
3. Brukerne i fokus
4. Ledende i forvaltningen på å anvende miljøøkonomi
5. Mer for mindre

Den enkelte seksjon i Miljødirektoratet vil nå se på hva de kan gjøre for å bidra på disse områdene.

Bohnhorst orienterte dretter om overleveringsmøtet ved publisering av VKMs risikovurdering av pukcellaks 15. januar. Miljødirektoratet takket for et tydelig og faglig tungt kunnskapsgrunnlag som de bruker i sitt arbeid og i dialogen med samfunnet. Det har vært god respons på VKMs vurdering og på måten å legge den frem på i et overleveringsmøte.

Vedtak: Hovedkomiteen tar orienteringen til etterretning.

6. Nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold

Maarten Nauta holdt en presentasjon via Skype om metodikk for nytte- og risikovurderinger generelt og i prosjektet "Nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold spesielt". Nauta er medlem av prosjektgruppen og jobber til daglig ved DTU i Danmark.

Hovedkomiteen takket Nauta for presentasjonen og etter spørsmål og diskusjon orienterte Elin Thingnæs Lid kort om status i prosjektarbeidet. Merete Hofshagen var til stede under presentasjonen. Av hensyn til habilitet forlot hun rommet før saken gikk over i spørsmål, diskusjon og orientering om prosjektarbeidet (se sak 1).

Vedtak: Hovedkomiteen tar orienteringen til etterretning.

7. Uttalelse om “Uavhengige kunnskapssynteser – grunnlag for kunnskapsbaserte beslutninger i samfunnet”

I denne selvinitierte uttalelsen om uavhengige kunnskapssynteser, oppsummerer VKM erfaringer som uavhengig vitenskapskomité gjennom 15 år, og peker på utfordringer og muligheter som ligger i uavhengige vitenskapelige kunnskapssynteser.

Uttalelsen er tenkt å kunne være et utgangspunkt for å diskutere roller og rollefordeling i skjæringspunktet mellom kunnskap, politikk og samfunn og betydningen av faglig uavhengighet, og være VKMs bidrag til en åpen og konstruktiv dialog med kunnskapsinstitusjoner, forvaltning, politiske myndigheter og andre om hvordan forskning og kunnskap bør brukes for å få til en god, kunnskapsbasert og bærekraftig samfunnsutvikling.

Hovedkomiteen fikk tilsendt en ferdigstilt uttalelse i nytt layout i forkant av møtet. Hovedkomiteen diskuterte videre oppfølging av uttalelsen.

Vedtak: Sekretariatet tar med seg hovedkomiteens innspill i det videre arbeidet med kommunikasjon av uttalelsen.

8. Nytt fra sekretariatet

Direktør Cecilie Rolstad Denby orienterte om utførte og planlagte kontaktmøter siden forrige møte i hovedkomiteen, blant annet med påtroppende direktør for universitetsstudiene på Svalbard (UNIS) Jøran Moen, NMBUs forskningsdirektør Ragnhild Solheim, Mattilsynets direktør Ingunn Midttun Godal, Helse og omsorgsdepartementets ekspedisjonssjef Geir Stene Larsen og avdelingsdirektør Bodil Blaker, og NHOs områdedirektør politikk Mari Sundli Tveit.

Som Norges kontaktpunkt for EFSA (EFSA focal point), har VKM ved Gisle Solstad for tiden møter med norske artikkel 36-institusjoner om EUs åpenhetsforordning og implikasjoner for EFSA's internasjonale vitenskapelige samarbeid, og om konkrete muligheter for finansiering innenfor «Grants & Procurement» programmene. Så langt har VKM hatt møter om dette med Havforskningsinstituttet, NMBU og UNIS.

Denby orienterte videre om at et dialogmøte med VKMs oppdragsgivere, Mattilsynet og Miljødirektoratet, er satt til 5. juni 2020. En felles fagdag er også under planlegging, tentativt i september 2020. Tema vil være fremmede organismer relatert til human-, plante- og dyrehelse, og biologisk mangfold.

Av ekstern kommunikasjon ble følgende nevnt:

- VKMs vurdering av mikroplast, om forekomst og følger for trygg mat og miljø i Norge, ble presentert på Hold Norge Rent-konferansen.

- Resultatene fra VKMs risikovurdering av pukkellaks har blitt formidlet i Aftenposten Viten.
- Prosjektgruppen for nytte- og risikovurdering av fisk har for tiden en protokoll for deler av arbeidet ute på åpen høring.

Denby opplyste om at Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) nå har tildelt VKMs rapportserie "VKM Report" status som vitenskapelig på Nivå 1.

Fagdirektør Elin Thingnæs Lid orienterte om et nytt oppdrag fra Mattilsynet om å revurdere maksimale restnivåer (MRL) av isopyrazam i mat. Isopyrazam brukes som virksomt stoff i plantevernmidler. Både førstegangsvurderinger og revurderinger av virksomme stoffer og tilhørende grenseverdier gjøres i fellesskap på EU-nivå. Norge har blitt oppnevnt som rapporterende medlemsland (RMS) for isopyrazam. VKM har fått i oppdrag fra Mattilsynet å utøve denne rollen. Dette er første gang VKM innehar en slik rolle. Som RMS vil VKM lage et utkast til en vurdering som sendes til EFSA. EFSA ferdigstiller endelig risikovurdering. Basert på EFSA's vurdering og konklusjon, foreslår deretter EU-kommisjonen om det aktive stoffet skal godkjennes eller ikke, og hvilke MRLer som skal være gjeldende. EU-medlemslandene vedtar forslagene i den stående komiteen for plantevernmiddelester for planter, dyr, mat og fôr (SCoPAFF). Her vil Mattilsynet representere Norge.

Prosjektleder Gro H. Mathisen orienterte om en ny oppdragsportefølje vedrørende Mattilsynets søknadsbehandlinger av «Andre stoffer» og om VKMs organisering av dette arbeidet. «Andre stoffer» er stoffer som har en ernæringsmessig eller fysiologisk effekt, og som ikke er vitaminer og mineraler. Forskrift om tilsetning av vitaminer, mineraler og visse andre stoffer til næringsmidler ble endret fra 1. januar 2020 og inneholder nå en positivliste med vilkår for hvilke stoffer som kan tilsettes i hvilken mengde til ulike kosttilskudd. Ved tilsetninger som ikke er i tråd med vilkårene i positivlista, åpner forskriften for at virksomheter kan melde, eller søke om tillatelse til slik tilsetning av visse «andre stoffer». For å kunne levere en risikovurdering innenfor Mattilsynets behandlingstid på tre måneder har VKM organisert en fast prosjektgruppe bestående av medlemmer fra VKM og eksterne eksperter og en fast veilednings- og godkjenningsgruppe bestående av VKM-medlemmer. VKM har valgt denne organiseringen som en prøveordning på ett år med en påfølgende evaluering. VKM har foreløpig ikke mottatt noen oppdrag i den nye porteføljen.

9. Evaluering av møtet

Hovedkomiteen støttet arbeidsformen i behandlingen av sak 3 om kunnskapsbehov og i sak 4 om CRISPR med tanke på forberedelse og gjennomføring av dagens møte. Skriftlig innspillrunde to uker før møtet fungerte godt slik at diskusjonen på selve møtet kunne foregå med fokus på større og overordnede spørsmål i arbeidet. Det er mulig dette fungerer bedre jo lenger ut i prosessen et prosjekt har kommet. Faglig leders gjennomgang av de større og

overordnede innspillene som kom inn før møtet, sammen med prosjektgruppens oppfølging av disse, var oversiktlig og en ryddig måte å strukturere diskusjonen på.

10. Eventuelt

Ingen saker

11. Nye møtedatoer

Alternative datoer sendes ut på Doodle etter møtet.